

УДК 336.226

СУТНІСТЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Наталія Луцька; Ігор Цюцяк; Андрій Цюцяк

Університет Короля Данила, Івано-Франківськ, Україна

Резюме. Розглянуто економічну сутність основних засобів як стратегічного ресурсу емітента корпоративних прав. Проведено порівняльний аналіз дефініцій основних засобів відповідно до національних (НП(С)БО 7) та міжнародних (МСБО 16) стандартів бухгалтерського обліку. Виявлено як спільні риси, так і відмінності у трактуванні цього поняття. Крім того, проаналізовано вартісний поріг для визнання активу об'єктом основних засобів згідно з податковим законодавством. Описано систему показників, що характеризують технічний стан, інтенсивність руху та ефективність використання основних засобів. Оцінено ефективність використання основних засобів на основі розрахунку та аналізу ключових показників, таких, як фондовіддача, фондомісткість та рентабельність основних засобів. Запропоновано для глибшого розуміння факторів, які впливають на ефективність використання основних засобів, розширити коефіцієнт рентабельності основних засобів шляхом застосування факторного аналізу з урахуванням таких показників: валовий прибуток (збиток), інший операційний дохід, адміністративні витрати, витрати на збут, інші витрати операційної діяльності, доходи та витрати фінансової й іншої діяльності. Встановлено, що сучасні тенденції в управлінні основними засобами спрямовані на підвищення ефективності використання активів завдяки цифровій трансформації, впровадженню Інтернету речей, великих даних, штучного інтелекту та роботизації. Висвітлено, що хоча впровадження цифрових технологій супроводжується певними ризиками (висока вартість, кібербезпека, необхідність перенавчання персоналу), їх переваги, зокрема підвищення ефективності, зниження витрат і покращення точності управлінських процесів, свідчать про необхідність зваженого підходу до їх використання в сучасному управлінні основними засобами. Визначено, що систематичний аналіз основних засобів дозволяє не лише оцінити поточний стан виробничого потенціалу підприємства, але й ідентифікувати потенційні ризики, пов'язані зі знищенням обладнання, технологічним відставанням та неефективним використанням ресурсів.

Ключові слова: основні засоби, аналіз, оцінювання, ефективність, рентабельність, цифрові технології, управління.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.06.071

Отримано 04.11.2024

UDC 336.226

THE ESSENCE OF FIXED ASSETS AND THEIR EFFICIENCY ANALYSIS IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION

Nataliia Lutska; Ihor Tsiutsiak; Andriy Tsiutsiak

King Danylo University, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Summary. The article explores the economic essence of fixed assets as a strategic resource for corporate rights issuers. It conducts a comparative analysis of the definitions of fixed assets under national (National Accounting Regulation (Standard) 7) and international (IFRS /International Financial Reporting Standard/ 16) accounting standards. Both commonalities and differences in the interpretation of this concept are revealed. Additionally, the article analyses the cost threshold for recognizing an asset as a fixed asset in accordance with tax legislation. A system of indicators is described, characterizing the technical condition, movement intensity, and efficiency of fixed asset utilization. The assessment of fixed asset efficiency is based on the calculation and analysis of key indicators, such as fixed-asset turnover, capital intensity, and profitability of fixed assets. To better understand the factors affecting fixed asset efficiency, it is proposed to expand the profitability coefficient of fixed

assets through factor analysis, considering the following indicators: gross profit (or loss), other operating income, administrative expenses, sales expenses, other operating expenses, income and expenses from financial and other activities. It has been established that current trends in fixed asset management focus on enhancing asset utilization efficiency through digital transformation, the implementation of the Internet of Things, big data, artificial intelligence, and robotization. It is highlighted that although the implementation of digital technologies poses certain risks – including high cost, cybersecurity concerns, and the need for staff retraining – the benefits, such as increased efficiency, reduced costs, and improved accuracy of management processes, underscore the necessity for a balanced approach to their use in modern fixed asset management. It has been determined that a systematic analysis of fixed assets not only assesses the current state of an enterprise's production potential but also identifies potential risks related to equipment wear, technological obsolescence, and inefficient resource use.

Key words: *fixed assets, analysis, evaluation, efficiency, profitability, digital technologies, management.*

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.06.071

Received 04.11.2024

Постановка проблеми. Основні засоби, як стратегічний ресурс емітента корпоративних прав, визначають його виробничий потенціал та довготермінову конкурентоспроможність. Стан і ефективність використання досліджуваних об'єктів безпосередньо впливають на фінансові результати та ринкову позицію підприємницької структури. Основні засоби як складова необоротних активів підприємства потребують комплексного аналізу, що включає оцінювання їхньої структури, динаміки, технічного стану та ефективності використання. Застосування таких методів аналізу, як порівняльний, трендовий та факторний, дозволяє виявити тенденції зміни вартості основних засобів, визначити вплив різних чинників на їх ефективність. Систематичний аналіз основних засобів дозволяє не лише оцінити поточний стан виробничого потенціалу підприємства, а й ідентифікувати потенційні ризики, пов'язані зі зношенням обладнання, технологічним відставанням та неефективним використанням ресурсів. На основі оцінювання ефективності використання основних засобів розробляються стратегічні рішення щодо інвестицій, модернізації та заміни основних засобів, що сприяє оптимізації виробничих процесів та підвищенню ефективності діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний стан досліджень ефективності використання основних засобів свідчить про значний внесок вітчизняних науковців, таких як Білик М. Д., Дорогань-Писаренко Л. О., Задніпряна Т. С., Кончаковський Є. О., Коробова М. Я., Костирко Р. О., Мних Є. В., Мулик Т. О., Павловська О. В., Поддєрьогін А. М., Савицька Г. В., Терещенко О. О., Ткаченко А. М., Чайка Т. Ю., Швиданенко Г. О. та інших. Їхні праці охопили широкий спектр питань, пов'язаних з сутністю, оцінюванням та аналізом основних засобів.

Проте, незважаючи на значні досягнення, деякі аспекти даної проблематики залишаються недостатньо дослідженими. Потребують подальшого вивчення питання, пов'язані з багатофакторним аналізом рентабельності основних засобів та впливом чинників на ефективність їх використання.

Метою дослідження є висвітлення економічної сутності основних засобів та оцінювання ефективності існуючих методичних підходів до їх аналізу, а також розроблення пропозицій щодо вдосконалення системи управління досліджуваними активами в контексті діяльності емітентів корпоративних прав.

Постановка завдання. Для досягнення мети дослідження сформульовано наукові завдання: висвітлити сутність основних засобів як стратегічного ресурсу емітента корпоративних прав; проаналізувати склад та структуру основних засобів; оцінити технічний стан та інтенсивність руху основних засобів; проаналізувати ефективність використання основних засобів підприємства; висвітлити ключові тенденції управління основними засобами.

Для досягнення поставлених завдань використано такі методи дослідження: аналіз, синтез, узагальнення, індукція, аналогія та системний підхід.

Виклад основного матеріалу. Національні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, попри загальну мету забезпечення повноти, правдивості та неупередженості фінансової інформації, мають певні відмінності у трактуванні окремих понять, зокрема основних засобів. У вітчизняній обліковій практиці, нормативно-правове регулювання обліку основних засобів здійснюється як національними, так і міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. Відповідно до вимог НП(С)БО 7 «Основні засоби» основні засоби визначено як «...матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, виконання робіт і надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)» [4]. Із зазначеного випливає, що досліджувані активи мають матеріально-речову основу, а їхніми ключовими характеристиками є довготерміновість використання, участь у процесі виробництва або надання послуг та здатність забезпечувати підприємству економічні вигоди протягом кількох звітних періодів.

Згідно з МСБО 16 основні засоби – це «...матеріальні об'єкти, що їх: а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей; б) використовуватимуть, за очікуванням протягом більше одного періоду» [2]. Порівняльний аналіз національних та міжнародних стандартів демонструє загальну схожість у підходах до визначення дефініції «основні засоби». Однак, на відміну від НП(С)БО 7, МСБО 16 надає більш загальне визначення, не конкретизуючи характеристики, притаманні основним засобам.

Варто зазначити, що як у національних, так і міжнародних стандартах бухгалтерського обліку не передбачено конкретного вартісного порогу для визнання активу об'єктом основних засобів. Однак, податкове законодавство України передбачає критерії віднесення матеріальних активів до основних засобів:

- об'єкт призначається для використання у господарській діяльності платника податку;
- вартість об'єкта перевищує 20 000 гривень;
- об'єкт поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зношенням;
- очікуваний термін корисного використання (експлуатації) об'єкта основного засобу з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) [5].

Теоретичні та практичні дослідження в галузі управління діяльністю підприємницьких структур підтверджують важливість ефективного використання основних засобів для досягнення стійких конкурентних переваг. А. М. Ткаченко справедливо зазначає, що «покращення використання основних засобів сприяє вирішенню широкого кола економічних проблем, спрямованих на підвищення ефективності виробництва: збільшення обсягів випуску продукції, зростання продуктивності праці, зниження собівартості продукції та підвищення доходності підприємства» [6, с. 55]. Комплексний аналіз ефективності використання основних засобів, що включає оцінювання їхньої забезпеченості, структури, рівня використання й технічного стану, дозволяє виявити резерви для підвищення ефективності виробництва, оптимізації інвестиційних рішень та зміцнення фінансової стійкості підприємства.

Мулик Т. О. зазначає, що «...аналітичне оцінювання основних засобів розпочинається, як правило, з визначення забезпеченості ними. Для цього з'ясовують, чи можуть вони належним чином обслуговувати процес виробництва та сферу управління,

чи достатньо їх на підприємстві, яка динаміка, структура, технічний стан, наскільки вони ефективно чи неефективно використовуються тощо» [3, с. 114]. Вибір конкретних методів аналізу залежить від цілей дослідження, специфіки діяльності підприємства та наявної інформаційної бази.

У сучасних умовах динамічного розвитку бізнесу та жорсткої конкуренції оцінювання технічного стану та динаміки руху основних засобів набуває особливої важливості. Основні засоби, як ключовий компонент виробничого потенціалу підприємства, мають значний вплив на якість продукції, собівартість та загальну рентабельність. Тому комплексний аналіз основних засобів є невід’ємною складовою фінансового та управлінського аналізу. З метою аналізу технічного стану та інтенсивності руху основних засобів розраховують показники, наведені у таблиці 1.

Таблиця 1. Характеристика технічного стану та інтенсивності руху основних засобів підприємства

№ з/п	Найменування показника	Характеристика показника	Формула розрахунку
1	Коефіцієнт оновлення основних засобів (Кон)	Характеризує ступінь інтенсивності оновлення основних засобів підприємства	$\text{Кон} = \frac{\text{Ввв}}{\text{ПВк.р.}}, \quad (1)$ де: Ввв – вартість основних засобів, введених в експлуатацію у звітному році, тис. грн; ПВк.р. – первісна вартість основних засобів на кінець року, тис. грн
2	Коефіцієнт вибуття основних засобів (Квиб)	Характеризує інтенсивність вибуття основних засобів протягом звітного періоду	$\text{Квиб} = \frac{\text{Ввиб}}{\text{ПВп.р.}}, \quad (2)$ де: Ввиб – вартість основних засобів, вибутих з експлуатації у звітному році, тис. грн; ПВп.р. – первісна вартість основних засобів на початок року, тис. грн
3	Коефіцієнт приросту основних засобів (Кприр)	Характеризує приріст основних засобів або їх груп за відповідний період	$\text{Кприр} = \frac{\text{Ввв} - \text{Ввиб}}{\text{ПВп.р.}}, \quad (3)$
4	Коефіцієнт зносу основних засобів (Кз)	Відображає частку вартості основних засобів, перенесену на вартість виготовленої продукції й характеризує ступінь зносу основних засобів підприємства станом на певну дату	$\text{Кз} = \frac{\text{Азн}}{\text{ПВ}}, \quad (4)$ де: Азн – сума накопиченої амортизації (зносу), тис. грн; ПВ – первісна вартість основних засобів, тис. грн
5	Коефіцієнт придатності основних засобів (Кприд)	Характеризує незношену частку основних засобів підприємства станом на певну дату	$\text{Кприд} = \frac{\text{ЗВ}}{\text{ПВ}}, \quad (5)$ де: ЗВ – залишкова вартість основних засобів, тис. грн; ПВ – первісна вартість основних засобів, тис. грн

Джерело: складено авторами.

Одним із фундаментальних показників, що відображає ефективність використання основних засобів підприємства, є фондovіддача. Як слушно зазначає Т.Ю. Чайка «...фондовіддача – це базовий індикатор оборотності основного (фіксованого) капіталу. Її значення характеризують рівень ділової активності та

використовуються при прийнятті управлінських рішень менеджментом підприємства, інвесторами, кредиторами, іншими зацікавленими користувачами» [7]. Фондовіддача кількісно виражає віддачу капіталовкладень в основні засоби, демонструючи, скільки грошових одиниць доходу від реалізації генерує кожна гривня, інвестована в дані активи:

$$\Phi_{\text{В}} = \frac{\text{ЧД}}{\overline{\text{ЗВоз}}}, \quad (6)$$

де ЧД – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.;
 $\overline{\text{ЗВоз}}$ – середньорічна залишкова вартість основних засобів, тис. грн.

«...Зворотним показником фондовіддачі є фондомісткість. Економічний зміст даного показника полягає у тому, що він показує обсяг використаних основних засобів для виробництва однієї гривні продукції» [1, с. 103]. Низький рівень фондомісткості є індикатором раціонального використання виробничих основних засобів. Це свідчить про те, що підприємство досягає значних обсягів виробництва при відносно невеликих капіталовкладеннях в основні засоби, що є результатом застосування сучасних технологій, ефективної організації виробництва та високої кваліфікації персоналу:

$$\Phi_{\text{М}} = \frac{\overline{\text{ЗВоз}}}{\text{ЧД}}. \quad (7)$$

У сучасних умовах ведення бізнесу для оцінювання ефективності використання основних засобів підприємницької структури важливого значення набувають показники, що характеризують віддачу від вкладених реальних інвестицій. Одним із таких показників є рентабельність основних засобів ($R_{\text{ОЗ}}$), яка відображає здатність підприємства генерувати прибуток з інвестованих ресурсів в об'єкти основних засобів. Рентабельність основних засобів розраховується як відношення чистого прибутку (збитку) до середньорічної вартості основних засобів:

$$R_{\text{ОЗ}} = \frac{\text{ЧП(З)}}{\overline{\text{ЗВоз}}}, \quad (8)$$

де ЧП(З) – чистий прибуток (збиток), тис. грн.

Рентабельність основних засобів може бути досить узагальненим показником, що обмежує його аналітичну цінність. Для глибшого розуміння чинників, які впливають на рентабельність основних засобів, доцільно розширити його за допомогою факторного аналізу. Такий аналіз передбачає декомпозицію показника на складові, які відображають вплив різних факторів на рентабельність основних засобів. З метою поглиблення аналітичних можливостей коефіцієнта рентабельності основних засобів доцільно розширити його шляхом застосування факторного аналізу з урахуванням наступних показників: валовий прибуток (збиток), інший операційний дохід, адміністративні витрати, витрати на збут, інші витрати операційної діяльності, доходи та витрати фінансової та іншої діяльності.

Чистий прибуток (збиток) є ключовим показником фінансової результативності підприємницької структури та розраховується шляхом зменшення фінансового результату до оподаткування на суму визнаних витрат з

податку на прибуток. Звідси випливає, що чистий прибуток (збиток) може бути визначений як добуток фінансового результату до оподаткування та коефіцієнта, який визначає суму чистого прибутку з фінансового результату до оподаткування:

$$\text{ЧП(З)} = \text{ФРдо оп} \times \left(1 - \frac{\text{Спп}}{100\%}\right) = \text{ФРдо оп} \times \text{Кчп}, \quad (9)$$

де ФРдо оп – фінансовий результат до оподаткування;

Спп – ставка податку на прибуток;

Кчп – коефіцієнт утримання чистого прибутку.

За даними наведеної формули рентабельність основних засобів можна розрахувати таким чином:

$$\text{Rоз} = \frac{\text{ФРдо оп} \times \text{Кчп}}{\text{ЗВоз}} \quad (10)$$

Наступним кроком, з метою розширення коефіцієнта рентабельність основних засобів фінансовий результат до оподаткування розкладемо за допомогою наступної формули:

$$\text{ФРдо оп} = \text{ФРо.д} + \text{Дф.і.д} - \text{Вф.і.д}, \quad (11)$$

де ФРо.д – фінансовий результат від операційної діяльності;

Дф.і.д – доходи фінансової та іншої діяльності;

Вф.і.д – витрати фінансової та іншої діяльності.

Зробимо перетворення досліджуваного показника шляхом підстановки до нього наведених вище даних:

$$\text{Rоз} = \frac{(\text{ФРо.д} + \text{Дф.і.д} - \text{Вф.і.д})}{\text{ЗВоз}} \times \text{Кчп} \quad (12)$$

У свою чергу, фінансовий результат від операційної діяльності формується як алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат. Підставивши у формулу (12) наведені показники, отримаємо вираз:

$$\text{Rоз} = \left(\frac{\text{ВП(З)}}{\text{ЗВоз}} + \frac{\text{Іо.д}}{\text{ЗВоз}} - \frac{\text{АВ} + \text{ВЗ} + \text{Іо.в}}{\text{ЗВоз}} + \frac{\text{Дф.і.д}}{\text{ЗВоз}} - \frac{\text{Вф.і.д}}{\text{ЗВоз}} \right) \times \text{Кчп} \quad (13)$$

де ВП(З) – валовий прибуток (збиток);

Іо.д – інші операційні доходи;

АВ – адміністративні витрати;

ВЗ – витрати на збут;

Іо.в – інші операційні витрати.

У таблиці 2 розкладемо показник рентабельності основних засобів з використанням запропонованої формули.

Таблиця 2. Факторний аналіз рентабельності основних засобів

№ з/п	Найменування коефіцієнта	Економічний зміст коефіцієнта	Формула розрахунку
1	Коефіцієнт валової рентабельності основних засобів (КВРоз)	Показує, яка частина валового прибутку припадає на середньорічну вартість основних засобів. Характеризує ефективність використання основних засобів для отримання валового прибутку	$КВРоз = \frac{ВП(3)}{ЗВоз} \quad (14)$
2	Коефіцієнт фондодіддачі іншого операційного доходу (ФВІо.д)	Характеризує, скільки інших операційних доходів припадає на одну гривню, інвестовану в основні засоби. Показує ефективність використання основних засобів для отримання додаткових доходів	$ФВІо.д = \frac{Іо.д}{ЗВоз} \quad (15)$
3	Коефіцієнт операційних витрат на основні засоби (КОВоз)	Показує, скільки основних засобів необхідно для покриття однієї гривні операційних витрат. Характеризує фондомісткість операційної діяльності	$КОВоз = \frac{АВ+ВЗ+Іо.в}{ЗВоз} \quad (16)$
4	Коефіцієнт фондодіддачі доходів фінансової та іншої діяльності (ФВДф.і.д)	Характеризує, скільки доходів від фінансової та іншої діяльності припадає на одну гривню, інвестовану в основні засоби. Показує ефективність використання основних засобів для отримання фінансових та інших доходів	$ФВДф.і.д = \frac{Дф.і.д}{ЗВоз} \quad (17)$
5	Коефіцієнт витрат фінансової та іншої діяльності на основні засоби (КВф.і.д.оз)	Показує, скільки основних засобів необхідно для покриття однієї гривні фінансових та інших витрат. Характеризує фондомісткість фінансової та інвестиційної діяльності	$КВф.і.д.оз = \frac{Вф.і.д}{ЗВоз} \quad (18)$
6	Коефіцієнт утримання чистого прибутку (Кчп)		$Кчп = 1 - \frac{Спп}{100\%} \quad (19)$
7	Рентабельність основних засобів (ROЗ)	Показує ефективність використання основних засобів для отримання прибутку	$ROЗ = \frac{ЧП(3)}{ЗВоз} \quad (20)$

Джерело: складено авторами.

Таким чином, рентабельність основних засобів (ROЗ) можна розрахувати за формулою:

$$ROЗ = (КВРоз + ФВІо.д - КОВоз + ФВДф.і.д - КВф.і.д.оз) \times Кчп \quad (21)$$

Оцінювання динаміки рентабельності основних засобів протягом кількох звітних періодів надає змогу оцінити ефективність використання досліджуваних об'єктів, а також виявити тенденції щодо їх раціонального використання. Зростання рентабельності свідчить про те, що підприємство використовує основні засоби ефективніше, генеруючи більший обсяг прибутку при тій же їх вартості.

У контексті динамічного розвитку сучасного бізнесу управління основними засобами зазнає значних трансформацій під впливом цифрових технологій. Останні десятиліття ознаменувалися появою нових підходів та інструментів, які дозволяють підприємствам більш ефективно використовувати свої активи. Ключові тенденції в управлінні основними засобами спрямовані на:

1) підвищення ефективності використання активів – передбачає оптимізацію виробничих процесів, мінімізацію простоїв обладнання та зменшення витрат на обслуговування;

2) зниження витрат – упровадження нових технологій дозволяє знизити витрати на придбання, експлуатацію та утилізацію основних засобів;

3) підвищення адаптивності – сучасні підприємства повинні бути здатними швидко реагувати на зміни ринкового середовища.

У таблиці 3 представлено аналіз інноваційних технологій, які формують нові можливості для оптимізації бізнес-процесів та підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Таблиця 3. Ключові тенденції в управлінні основними засобами

№ з/п	Тенденція	Характеристика	Переваги	Ризики	Приклади впровадження
1	Цифрова трансформація	Перехід від традиційних методів управління до використання цифрових технологій	Підвищення ефективності, зниження витрат, підвищення точності прогнозування, поліпшення прийняття рішень	Висока вартість впровадження, кіберзагрози, необхідність перенавчання персоналу	Упровадження ERP-систем, цифрові платформи для управління підприємством
2	Інтернет речей (IoT)	Підключення обладнання до мережі для збирання даних в режимі реального часу	Профілактичне обслуговування, оптимізація графіків ремонту, мінімізація простоїв	Відмова обладнання, кібератаки, нестабільність мережі	Смарт-сенсори для моніторингу обладнання, автоматизовані системи управління будівлями
3	Великі дані (Big Data)	Збирання, зберігання та аналіз великих обсягів даних для виявлення закономірностей і прийняття рішень	Покращення прогнозування, оптимізація виробничих процесів	Помилки в даних, складність аналізу, високі вимоги до обчислювальних ресурсів	Аналіз даних для покращення маркетингових стратегій, оптимізація логістики
4	Штучний інтелект (AI)	Використання алгоритмів машинного навчання для автоматизації задач і прийняття рішень	Прогнозування зносу обладнання, оптимізація виробничих процесів, автоматизація рутинних задач	Залежність від якості даних, можливість помилок у рішеннях, етичні питання	Розпізнавання образів, автоматизовані системи підтримки рішень
5	Роботизація	Застосування роботів для виконання рутинних і небезпечних операцій	Підвищення ефективності виробництва, звільнення працівників для більш складних завдань	Висока вартість роботів, втрата робочих місць, необхідність перенавчання персоналу	Промислові роботи на виробничих лініях, автономні транспортні системи

Джерело: складено авторами.

Представлені дані надають можливість дослідити потенціал кожної технології, виявити ефекти від їхнього спільного використання та оцінити комплексний вплив на бізнес-процеси.

Висновки. За результатом проведеного дослідження можна сформулювати наступні висновки й пропозиції.

1. Комплексний аналіз основних засобів є критичним для розуміння їхньої ролі як стратегічного ресурсу підприємства. Такий аналіз є необхідною умовою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо інвестицій, модернізації та заміни основних засобів. Факторний аналіз ефективності використання досліджуваних об'єктів надає змогу глибше розкрити вплив різних чинників на виробничий потенціал підприємства. Такий підхід дозволяє декомпонувати показники рентабельності основних засобів та оцінити вплив окремих компонентів на загальну ефективність, включаючи валовий прибуток, інший операційний дохід, адміністративні витрати, витрати на збут, доходи та витрати фінансової й іншої діяльності. Вищенаведене надає змогу підприємствам більш точно планувати інвестиції та оптимізувати використання ресурсів.

2. Сучасні тенденції в управлінні основними засобами демонструють значну трансформацію, пов'язану з цифровими технологіями. Інтеграція інноваційних рішень дозволяє підприємствам не лише підвищити ефективність використання основних

засобів та оптимізувати витрати, а й забезпечити стратегічну конкурентну перевагу підприємницької структури. Однак процес цифрової трансформації управління основними засобами супроводжується низкою викликів, серед яких варто виділити значні капіталовкладення, зростання кіберзагроз та необхідність адаптації людського капіталу до нових умов. Тому прийняття рішень щодо впровадження інноваційних технологій вимагає проведення комплексного аналізу, який би враховував як потенційні переваги, так і пов'язані з ними ризики.

Conclusions. Based on the results of the study, the following conclusions and proposals can be drawn.

1. A comprehensive analysis of fixed assets is crucial for understanding their role as a strategic resource for an enterprise. Such an analysis is a prerequisite for informed management decisions regarding investments, modernization, and the replacement of fixed assets. Conducting a factor analysis of the efficiency of the studied objects allows for a deeper revealing of the influence of various factors on the enterprise's production potential. This approach allows for a detailed decomposition of profitability indicators related to fixed assets and facilitates the assessment of how individual components impact overall efficiency, including gross profit, other operating income, administrative expenses, sales expenses, income and expenses from financial and other activities. The above enables enterprises to plan investments more accurately and optimize resource optimization.

2. Current trends in fixed asset management reflect a significant transformation driven by digital technologies. The integration of innovative solutions allows enterprises not only to increase the efficiency of fixed asset utilization and optimize costs, but also to ensure a strategic competitive advantage for the entrepreneurial structure. However, the process of digital transformation of fixed assets management is accompanied by a number of challenges, among which it is worth highlighting substantial capital investments, heightened cyber threats, and the necessity for human capital adaption to new conditions. Therefore, decisions regarding the adoption of innovative technologies must involve a comprehensive analysis that takes into account both potential benefits and associated risks.

Список використаних джерел

1. Дорогань Л. О., Кончаковский Є. О., Живогляд Ю. А. Оцінка ефективності використання основних засобів в аграрному секторі. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки*. 2012. Вип. 4. Т. 1. С. 101–105. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.1/101.pdf>. (дата звернення: 01.08.2024).
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби»: затверджено Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку від 01.01.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text. (дата звернення: 02.08.2024).
3. Мулик Т. О. Аналіз основних засобів підприємства: методичні та практичні аспекти. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 46. С. 113–122. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/46_2020_ukr/21.pdf (дата звернення: 05.08.2024).
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 зі змінами і доповненнями: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>. (дата звернення: 02.08.2024).
5. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI зі змінами і доповненнями: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>. (дата звернення: 01.08.2024).
6. Ткаченко А. М., Задніпряна Т. С. Особливості визначення показників ефективності використання основних засобів підприємства. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2014. Вип. 1 (1). С. 51–55. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Траєiv_2014_1\(1\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Траєiv_2014_1(1)_9). (дата звернення: 02.08.2024).
7. Чайка Т. Ю., Лошакова С. Є., Калашнік О. Ю. Розрахунок фондівіддачі за фінансовою звітністю НП(С)БО України та сучасні тенденції її оцінки і аналізу. *Ефективна економіка*. 2018. № 5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/33.pdf. (дата звернення: 05.08.2024).

References

1. Doroghanj L. O., Konchakovskij Je. O., Zhyvoghlyad Ju. A. (2012) Ocinka efektyvnosti vykorystannja osnovnykh zasobiv v aghramomu sektori [Estimation of the efficiency of the use of fixed assets in the agricultural sector]. *Naukovi praci Poltavskoji derzhavnoi aghrarnoji akademiji. Serija: Ekonomichni nauky*, (electronic journal), vol. 4, no. 1, pp. 101–105. Available at: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.1/101.pdf> (accessed: 01 August 2024).
2. Mizhnarodnyj standart bukhghaltersjkogho obliku 16 “Osnovni zasoby”: zatverdzheno Radoju z Mizhnarodnykh standartiv bukhghaltersjkogho obliku vid 01.01.2014 r. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text (accessed: 02 August 2024).
3. Mulyk T. O. (2020) Analiz osnovnykh zasobiv pidpryjemstva: metodychni ta praktychni aspekty. [Analysis of fixed assets of the enterprise: methodical and practical aspects]. *Infrastruktura rynku*, (electronic journal), vol. 46. pp. 113–122. Available at: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/46_2020_ukr/21.pdf (accessed: 05 August 2024).
4. Nacionaljne polozhennja (standart) bukhghaltersjkogho obliku 7 “Osnovni zasoby”: nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 27.04.2000 r. № 92 zi zminamy i dopovnennjamy: Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (accessed: 02 August 2024).
5. Podatkovyj kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 02.12.2010 r. № 2755-VI zi zminamy i dopovnennjamy: Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (accessed: 01 August 2024).
6. Tkachenko A. M., Zadniprjanna T. S. (2014) Osoblyvosti vyznachennja pokaznykiv efektyvnosti vykorystannja osnovnykh zasobiv pidpryjemstva [Particularities of efficiency index determination of enterprise’s fixed assets implementation]. *Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoji vlasnosti*. (electronic journal), vol. 1 (1). pp. 51–55. Available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpaeiv_2014_1\(1\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpaeiv_2014_1(1)_9) (accessed: 02 August 2024).
7. Chajka T. Ju., Loshakova S. Je., Kalashnik O. Ju. (2018) Rozrakhunok fondoviddachi za finansovoju zvitnistju NP(S)BO Ukrainy ta suchasni tendenciji jiji ocinky i analizu [Calculation of fixed assets turnover ratio on financial statements of nas of ukraine and current trends in its evaluation and analysis]. *Efektivna ekonomika*. (electronic journal), vol. 5. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/33.pdf. (accessed: 05 August 2024).